

Der er behov for at supplere registrenes "hårde" viden om de ældres adfærd med "blød" viden om de ældres holdninger, ønsker, forventninger til fremtiden osv.

Vi bliver ældre.

Det aldrende samfund - udfordring eller krise?

KRONIK

Jørgen T. Lauridsen, professor, Økonomisk Institut, Syddansk Universitet

Læsere, som hørte statsministerens nytårstale eller tiltrædelsestalen for den nye SVM-regering, vil vide at verden står overfor et antal udfordringer i forhold til at sikre en bæredygtig fremtid. Nogle benytter ord som "krise" og "krisestyring", når der tales om disse udfordringer. Man kunne alternativt benytte den mere konstruktive betegnelse "udfordring".

I DET MINDSTE tre store udfordringer af en bæredygtig fremtid kan fremhæves: 1) klima- og biodiversitetsudfordringen, 2) sikkerhedsudfordringen, og 3) den demografiske udfordring.

Som det første består klima- og biodiversitetsudfordringen i at holde den globale opvarmning i ave, om muligt reducere indhold af CO₂ i atmosfæren, og bremse den accelererende uddøen af arter i en antropocæn tidsalder.

For det andet består sikkerhedsudfordringen i at balancere i en primært triangulær magtbalance mellem Rusland, Kina og Vesten bestående af USA og Europa. Krigen i Ukraine og krisen omkring Taiwan er blot to af de mere betydelige udfald fra denne balance.

Den tredje udfordring er den demografiske udvikling, som på kort form består i at verden bliver ældre. Vi lever længere, og vi får færre børn. Med andre ord bliver der flere ældre og færre unge til at forsøge dem. Denne udvikling har vidtrækkende implikationer. Der stilles større krav til ressourcer til ældrepleje i kommunerne, der behøves flere penge til sundhedsvæsen, og der kræves flere penge til pensioner.

Samtidig bliver der relativt færre erhvervsaktive til at betale regningen. Det er en udvikling, som vil presse velfærdssamfundet fra to sider, idet aldringen forøger de offentlige udgifter samtidig med at indtægtsgrundlaget reduceres.

POLITIKERE OG ANDRE beslutningstagere har søsat mange initiativer for at imødekomme aldringens udfordring. Man har øget andelen af ældre, som har arbejdsmarkedspensioner, man har reduceret tilgangen til tidlig pension ved at afskaffe efterlønnen, og man arbejder på gradvist at hæve pensionsalderen fra 65 til 69 år. I erkendelse af at ikke alle ældre kan arbejde tiden ud, har man indført Arne-pensionen.

Disse og andre tiltag er baseret på fremskrivninger, som igen er baseret på registre. Imidlertid er det begrænset, hvad man kan udlede af registre. Ofte ender man med mekanistiske fremskrivninger af historiske tendenser og må med tiden sande, at især fremtiden er svær at spå om. Der er behov for at supplere registrenes "hårde" viden om de ældres adfærd med "blød" viden om de ældres holdninger, ønsker, forventninger til fremtiden osv.

Illustration: Gert Ejton

"**SURVEY OF HEALTH, Ageing and Retirement in Europe**" (SHARE) er en detaljeret spørgeskemaundersøgelse, som foregår ved personlige interviews hjemme hos respondenter i alderen 50 år eller derover samt disse respondenter eventuelle partnere. Der stilles detaljerede spørgsmål til, hvordan de ældre opfatter deres eget helbred og funktionalitet, hvornår de regner med at gå på pension, om de regner med at have penge nok til deres alderdom, om de regner med at få hjælp fra voksne børn, om de efterlader arv osv. Herved fås et detaljeret billede af, ikke blot hvordan de ældre opfører sig nu og før, men også – og især – hvordan de ældre påtænker at opføre sig i fremtiden. En sådan viden er nødvendig for at håndtere aldringen fremadrettet.

SHARE har gennemført ni hvert andet-årige interviewrunder siden 2004, runde 10 gennemføres i 2025, og runderne 11-15 følger derefter med toårs intervaller. Hertil kommer, at SHARE er et internationalt projekt, idet der gennemføres enslydende interviews i alle EU's medlemslande.

Desuden er der tilsvarende "søsterundersøgelser" i Storbritannien, USA, en række asiatiske lande mm.

Dermed er SHARE, sammen med vore "søsterundersøgelser", en unik kilde til information, både når udvikling over tid i aldring skal undersøges, og når der skal ses på forskelle på tværs af lande og kontinenter.

HVAD KAN SHARE bruges til? Data fra SHARE har været brugt i langt over 1000 videnskabelige artikler og mindst lige så mange rapporter, som har bearbejdet de mest forskelligartede emner såsom tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, arbejdsmiljøets betydning for forbliven på arbejdsmarkedet, kognitive evner før og efter pensionering, religionens betydning for de ældres mentale helbred, betydning af begyndende demens for partneres livskvalitet osv. Selvom emnerne har spændt bredt, har de haft aldring og dens implikationer for den enkelte og samfundet som fælles gennemgående tema.

Yderligere information og kontaktoplysninger kan fås på SHAREs danske hjemmeside <https://www.sdu.dk/da/forskning/forskningsenheder/samf/share>